

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра гідробіології та іхтіології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету

Тваринництва та водних біоресурсів
Руслан КОНОНЕНКО

«16» травня 2024 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри гідробіології та іхтіології

Протокол №10 від «13» травня 2024 р.

Завідувачка кафедри

Наталія РУДИК-ЛЕУСЬКА

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП Водні біоресурси та аквакультура
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Гарант ОП

Меланія ХИЖНЯК

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОСНОВИ РИБООХОРОНИ ТА РИБОГОСПОДАРСЬКОГО
ЗАКОНОДАВСТВА**

Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство

Спеціальність 207 «Водні біоресурси та аквакультура»

Освітня програма Водні біоресурси та аквакультура

Факультет тваринництва та водних біоресурсів

Розробники: к.с.-г.н., ст.викл. кафедри гідробіології та іхтіології Антон
КЛИМКОВЕЦЬКИЙ, к.б.н., доцент Наталія РУДИК-ЛЕУСЬКА

Київ – 2024 р.

Опис навчальної дисципліни Основи рибоохорони та рибогосподарського законодавства

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<u>Бакалавр</u> (бакалавр, магістр)	
Спеціальність	<u>207 Водні біоресурси та аквакультура</u> (шифр і назва)	
Освітня програма	<u>Водні біоресурси та аквакультура</u> (назва)	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	150 год	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	3	
Курсовий проект (робота)	не передбачена	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Денна форма здобуття вищої освіти	Заочна форма здобуття вищої освіти
Курс (рік підготовки)	3	1
Семестр	5	2
Лекційні заняття	30 год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття	-	
Лабораторні заняття	30 год.	6 год
Самостійна робота	90 год.	140 год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4 год.	

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета дисципліни: освоїти основні напрямки охорони живих водних ресурсів водойм України, їх забезпечення державними та міжнародними законодавчими та нормативно-правовими актами, структурну організацію та види діяльності державних органів рибоохорони, їх права, обов'язки та матеріально-технічне забезпечення .

Завдання дисципліни полягають у наступному: застосовувати на практиці систему охорони риб та інших живих водних ресурсів, а також існуюче законодавство до його порушників та проводити обчислення збитків, які наносяться рибному господарству внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, оформлювати необхідні документи з дотриманням вимог чинного законодавства України.

Набуття компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК-5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК-7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК-8. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії;

ЗК-10. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК-11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК-1. Здатність аналізувати умови водного середовища природного походження, у тому числі антропогенні впливи з погляду фундаментальних принципів і знань водних біоресурсів та аквакультури.

СК-9. Здатність сприймати нові знання в галузі водних біоресурсів та аквакультури та інтегрувати їх з наявними.

Програмні результати навчання (ПНР):

ПРН-4. Застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності.

ПРН-5. Знати та розуміти основи рибництва: в гідробіології, гідрохімії, біофізиці, іхтіології, біохімії та фізіології гідробіонтів, генетиці, розведенні та селекції риб, рибальстві, гідротехніці, іхтіопатології, аквакультурі природних та штучних водойм на відповідному рівні для основних видів професійної діяльності.

ПРН-7. Використовувати знання і розуміння хімічного складу та класифікації природних вод, температурного режиму водойм, окиснюваності води, рН, вмісту біогенних речовин, методів впливу на хімічний склад та газовий режим води природних і штучних водойм, використання природних вод і процесів самоочищення водойм під час вирощування об'єктів водних біоресурсів та аквакультури.

ПРН-8. Використовувати знання і розуміння біотопів водойм, життєвих форм гідробіонтів, впливу факторів на водні організми, їх життєдіяльність, популяції гідробіонтів та гідробіоценози, гідроекосистем, гідробіології морів,

океанів, континентальних водойм під час вирощування об'єктів водних біоресурсів та аквакультури.

ПРН-10. Застосовувати навички виконання експериментів для перевірки гіпотез та дослідження явищ, що відбуваються у водних біоресурсах та аквакультурі, біофізичних закономірностей.

ПРН-12. Збирати та аналізувати дані, включаючи аналіз помилок та критичне оцінювання отриманих результатів спеціальності водні біоресурси та аквакультура.

ПРН-13. Знати та розуміти елементи рибництва (гідроекології, гідротехніки з основами проектування рибницьких підприємств, генетики, розведення та селекції, годівлі риб, іхтіопатології, економіки рибницьких підприємств).

ПРН-15. Розуміти зв'язки водних біоресурсів та аквакультури із зоологією, хімією, біологією, фізикою, механікою, електронікою та іншими науками.

ПРН-16. Мати передові знання та навички в одному чи декількох з таких напрямів: гідрохімії, гідробіології, біофізики, біохімії, фізіології гідробіонтів, загальної іхтіології, спеціальної іхтіології, розведення та селекції риб, генетики риб, годівлі риб, марикультури, онтогенезу риб.

ПРН-19. Вміти працювати самостійно, або в групі, отримувати результат у рамках обмеженого часу з наголосом на професійну сумлінність та унеможливлення плагіату.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

- повного терміну денної (заочної) форми здобуття вищої освіти
- скороченого терміну денної (заочної) форми здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма								Заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Основні напрями охорони рибних запасів України														
Тема 1. Система охорони навколишнього природного середовища	1	11	2	-	2	-	7	12	2	-	-	-	-	10
Тема 2. Охорона рибогосподарських водойм від забруднення та інших шкідливих впливів	2	12	2	-	2	-	8	12		-	-	-	-	12
Тема 3. Охорона водних живих ресурсів та біологічні основи регулювання рибальства	3	15	4	-	4	-	7	12		-	-	-	-	12
Тема 4. Принципи захисту риб та їх молоді від попадання до водозабірних споруд	4	12	2	-	2	-	8	14		-	2	-	-	12
Разом змістовим модулем 1		50	10	-	10	-	30	50	2	-	2	-	-	46
Змістовий модуль 2. Законодавча та нормативно-правова база рибоохорони														
Тема 5. Загальнодержавні законодавчі акти	5	6	2		2		1	10	-	-	-			10
Тема 6. Відомчі нормативно-правові документи з рибоохорони	6	2	2		2		1	10	-	-	-			10
Тема 7. Правове забезпечення регулювання рибальства	7	8	2		2		4	10	-	-	-			10

Тема 8. Відповідальність за порушення законодавства з рибоохорони	8	10	2	-	2	10	-	-	-	-	10
Тема 9. Законодавчі аспекти правил промислового та любительського рибальства	9	10	2	-	2	10	-	-	-	-	10
Разом змістовим модулем 2		50	10	-	10	50	-	-	-	-	50
Змістовий модуль 3. Система рибоохорони України											
Тема 10. Структура органів рибоохорони	10	10	2	-	2	6	10	-	-	-	10
Тема 11. Матеріально-технічне забезпечення рибоохорони	11	10	2	-	2	6	10	-	-	-	10
Тема 12. Види діяльності, права та функціональні обов'язки працівників системи рибоохорони	12	10	2	-	2	6	10	-	-	-	10
Тема 13. Методики визначення збитків, заподіяних рибним ресурсам	13	10	2	-	2	6	10	-	-	-	10
Тема 14. Методика обліку риб та їх молоді під час масової загибелі від забруднення водойм, порушення гідрологічного режиму, браконьєрського вилову	14	10	2	-	2	6	10	-	-	-	10
Разом за змістовим модулем 3		50	10	10		30	50	-	-	-	50
Усього годин		150	30	30		90	150	2	2	-	146

3. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методика розрахунку збитків заподіяних рибному господарству, внаслідок забруднення водойми.	4
2	Визначення прилову риб і їх молоді та складання актів на прилов.	4
3	Розрахунок кількості занесеної риби у водозабірну споруду за певний період часу та ефективності дії рибозахисної споруди.	4
4	Визначення кількості виловленої риби та інтенсивності промислу аматорського і спортивного рибальства.	4
5	Порядок оформлення та видачі дозволів на спеціальне використання водних живих ресурсів.	4
6	Розрахунок відшкодування збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок незаконного вилову риби.	4
7	Організація роботи виробничих підрозділів Головного управління охорони, відтворення водних живих ресурсів та регулювання рибальства (рибінспекції) Департаменту рибного господарства України.	4
8	Порядок і правила користування вогнепальною зброєю та засобами захисту.	2
Усього		30 год.

4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні проблеми охорони водних біоресурсів	4
2	Коротка історія розвитку рибоохорони	4
3	Державна система охорони природного навколишнього середовища в Україні	4
4	Україні, її роль і основні завдання	4
5	Основні напрямки та принципи охорони природного середовища	4
6	Води як об'єкт використання та охорони	4
7	Поняття про якість води	4
8	Вимоги до якості води для водойм рибогосподарського призначення	4
9	Тваринний світ як об'єкт правової охорони та використання	4
10	Правове регулювання використання та охорони тваринного світу	4
11	Основні принципи захисту риб та їх молоді від попадання до водозабірних споруд	4
12	Експлуатація на водних об'єктах водозабірних споруд, не забезпечених рибозахисним обладнанням	4
13	Зміст та основні положення загально-державного рибоохоронного законодавства України.	4
14	Закон України про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів	4
15	Закони України: "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про тваринний світ", "Про виключну (морську) економічну зону України", "Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них»	4
16	Основні відомчі нормативно-правові актів з охорони рибних ресурсів .	4
17	Порядок здійснення любительського і спортивного рибальства	4
18	Тимчасовий порядок ведення рибного господарства і здійснення рибальства	4
19	Порядок обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, що не переходить у власність держави, і розпорядження ним та інші	4
20	Правила любительського і спортивного рибальства	4
19	Інструкція про порядок спеціального використання риби та інших водних живих ресурсів	4
20	Правила промислового рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України	4
21	Правила промислового рибальства в басейні Чорного моря	4
22	Тимчасові правила промислового рибальства в басейні	4

	Азовського моря	
23	Режим промислового рибальства в дніпровських водосховищах	2
Усього		90 год.

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен;
- модульні тести;
- презентації;
- захист лабораторних робіт;

6. Методи навчання

Методами навчання є способи взаємопов'язаної діяльності викладача зі здобувачами вищої освіти, що спрямовані на засвоєння студентами знань та набуття вмінь і навичок, що передбачені програмою дисципліни.

Під час навчального процесу використовуються такі методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда, робота у фокус-групах, flipped class, «мозковий штурм» тощо);
- практичний метод (лабораторні, практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, підготовка презентацій);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань);
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

7. Методи оцінювання

- екзамен;
- усне або письмове опитування;
- модульне тестування;
- захист лабораторних робіт;
- презентації та виступи на наукових заходах.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (затверджено 22.12.2023 р., протокол № 6):

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів):

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$$

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$$

9. Навчально-методичне забезпечення

1. Електронний навчальний курс навчальної дисципліни «Основи рибоохорони та рибогосподарського законодавства»

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1305>

2. Конспект лекцій та їх презентації з дисципліни «Основи рибоохорони та рибогосподарського законодавства»

3. Підручники, навчальні посібники –

1. Шевченко П.Г., Рудик-Леуська Н.Я., Климковецький А.А., Халтурин М.Б., Макаренко А.А., Пилипенко Ю.В., Лобанов А.І. Навчальний посібник із дисципліни «Біоресурси гідросфери та їх охорона частина 1». Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2023. 553 с.

2. Лобанов І.А. Основи рибоохорони; Практикум /І.А. Лобанов, Ю.В.Пилипенко, П.Г.Шевченко, О.Е. Довбиш, Д.І.Лобанов. – Херсон: Гринь Д.С., 2011. – 356 с.

3. Глебова Ю.А. Основи рибоохорони. Методичні вказівки Київ. – 2019 – 252 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Шевченко П.Г., Рудик-Леуська Н.Я., Климковецький А.А., Халтурин М.Б., Макаренко А.А., Пилипенко Ю.В., Лобанов А.І. Навчальний посібник із дисципліни «Біоресурси гідросфери та їх охорона частина 1». Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2023. 553 с.

2. Лобанов І.А. Основи рибоохорони; Практикум /І.А. Лобанов, Ю.В.Пилипенко, П.Г.Шевченко, О.Е. Довбиш, Д.І.Лобанов. – Херсон: Гринь Д.С., 2011. – 356 с.

3. Глебова Ю.А. Основи рибоохорони. Методичні вказівки Київ. – 2019 – 252 с.

4. Маменко О.М. Ємець З.В. Основи рибоохорони та рибогосподарське законодавство.- Харків. 2010. – 198 с.

5. І.Ю.Бузевич, Д.С. Христенко, Г.О. Котовська. Основи рибоохорони та рибогосподарське законодавство: Монографія /– К.: Фітосоціоцентр, 2012. – 176 с.

6. Сербов М.Г. Навчальний посібник «Нормативно-правове та законодавче забезпечення в Україні спортивного і любительського рибальства та створення культурних рибних господарств» для студентів денної форми навчання, напрям підготовки 090201 «Водні біоресурси та аквакультура», освітньо-кваліфікаційний рівень підготовки «спеціаліст»/ Одеса, ОДЕКУ, 2013.

- 345 с .

7.Євтушенко М.Ю.Глебова Ю.А.Біологічні ресурси гідросфери: Монографія / М.Ю.Євтушенко. – К.: Український фітосоціологічний центр, 2013. – 180 с.

8. Шерман І.М. Загальна іхтіологія / І.М. Шерман Ю.В.Пилипенко, П.Г. Шевченко.: підруч/. – К. : Аграрна освіта, 2009. – 454 с.

9. Алексієнко В.Р. Іхтіологія. Посібник для студентів біологічних факультетів / В.Р. Алексієнко. – К.: Український фітосоціологічний центр, 2007. – 116 с.

10. Шевченко П. Г., Ратушний М. Д., Рудик-Леуська Н. Я., Макаренко А. А., Халтурин М. Б., Климковецький А. А. Теоретичні основи підвищення продуктивності рибогосподарських водойм України [Монографія] / П. Г. 9. Шевченко, М. Д. Ратушний, Н. Я. Рудик-Леуська, А. А. Макаренко, М. Б. Халтурин, А. А. Климковецький. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2024. 517 с.

11. Ю.С. Шемшученка. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник /За заг.ред. К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. – 848 с.

12. Башняк А. Адміністративна відповідальність як правовий інститут /А. Башняк . – Право України. - 2004. - № 9 - С. 30-34.

13 Гетьман АП. Екологічне право України: Підручник /

14. Шульга., Попов В.К. – Харків: Право, 2005. – 381 с.

Екологічне законодавство України.- Х.: ТОВ "Одіссей", 2002.- 928 с.

15 Іванюк Д.П. Управління природоохоронною діяльністю.

Навч.посібник / Д.П. Іванюк, І.В. Шульга. – К.: Алтера, 2007. – 368 с.

Екологічне право України. Академічний курс: Підручник /За заг.ред.

16. Ю.С.Шемшученка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. – 848 с.

17. Іванюк П.В. Шульга І.В Управління природоохоронною діяльністю: Навч. Посібник. – К.: Алерта, 2007. – 368 с.

Законодавчі акти

1. Водний кодекс України. Київ, 2004

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (№ 198-IV від 24.10.2002).

2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» // 3.Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 41, ст. 546, введений в дію Постановою Верховної Ради № 1268-12 від 26.06.91, ВВР 1991, № 41, ст. 547.

3. Закон України «Про тваринний світ» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 14, ст. 97Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» 8 липня 2011 рок № 3677-VI.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення// Відомості

Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122, введений в дію.7.Постановою Верховної Ради Української РСР № 8074-10 від 07.12.84, ВВР 1984, додаток до № 51, ст.1123.

5. Методика розрахунку збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення правил рибальства та охорони водних живих ресурсів, затверджена Наказом Міністерства аграрної політики України, Міністерства охорони навколишнього природного середовища України 12.07.2004 № 248/273

6 .Положення про Державну інспекцію охорони, відтворення водних живих ресурсів та регулювання рибальства (Наказ №198 від 12.05.2005).

10. Порядок проведення рибоохоронних рейдів і дій інспекторів органів рибоохорони при виявленні порушень правил рибальства, затверджений наказом Держкомітету рибного господарства України від 06.12.99р. №158.

7. Правила любительського і спортивного рибальства (затверджені наказом Держкомрибгоспу України №19 від 15.02.99, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 28 квітня 1999 р. за №269/3562) (Із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства аграрної політики України від 01.08.2001 № 229 N 224 від 15.06.2004)

8. Правила промислового рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України (Затверджено наказом Держкомрибгоспу України №33 від 18.03.99, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 25 травня 1999 р. за №326/3619).

9.Такси для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення громадянами України, іноземцями та особами без громадянства цінних видів водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах України (Постанова від 21 листопада 2011 р. № 1209).

Інформаційні ресурси

1. State of world fisheries and aquaculture. Food and Agriculture Organization of the United Nations. Rome, 2012.<http://www.fao.org/docrep/016/i2727r/i2727r00.htm>

2. Євтушенко М.Ю.Глебова Ю.А.Біологічні ресурси гідросфери: Монографія / М.Ю.Євтушенко. – К.: Український фітосоціологічний центр, 2013. – 180 с.
<https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u104/Монографія%20Біологічні%20ресурси%20гідросфери.pdf>

3. Державна цільова економічна програма розвитку рибного господарства на 2012-2016 роки. ЗАТВЕРДЖЕНО постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. N 1245. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1245-2011-п>.

4. Про затвердження Положення про громадських інспекторів рибоохорони[Електроннийресурс].Режимдоступу<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0401>.